

Leave a light on. Scheiden zonder schade voor kinderen

Charlotte DECLERCK

Scheiden en de gevolgen hiervan voor onze kinderen is een onderwerp dat velen beroert.¹ Getuige hiervan zijn de vele (kinder)psychologen, bemiddelaars, juristen, pedagogen ... die elk vanuit hun eigen specialisatie dagelijks kinderen en ouders bijstaan. Evenmin te veronachtzamen zijn de vele studiedagen, congressen en workshops die over dit thema worden georganiseerd en de (al dan niet populariserende) boeken die hierover worden gepubliceerd.

Uit meerdere verschillende (inter)nationale onderzoeken is reeds voldoende gebleken dat de beëindiging van de partnerrelatie schadelijke gevolgen kan hebben voor de kinderen die uit deze relatie zijn geboren. In zijn boek *Borderline Times. Het einde van de normaliteit* benoemt Dirk DE WACHTER de **wegwerpcultuur in ons relationele leven en de gevolgen** hiervan voor onze kinderen zelfs als hét probleem van de toekomst: “Is deze evolutie goed? Is ze niet goed? Wat met de kinderen in dit verhaal? Hét probleem voor de toekomst zal zijn – we komen er helaas steeds op terug – de hechting. Laten we ons daar terecht zorgen om maken. Welke stabiliteit hebben wij onze kinderen immers nog te bieden? Een week bij mama en nieuwe papa en dan weer een weekend bij papa en nieuwe mama en nieuwe broertjes en zusjes en daarbij ook nog nieuwe hobby’s en steeds veranderende huisregels en gedragscodes, en dat allemaal in een individueel model? De combinatie van al dat wankelbare met de schreeuw van de tijd naar een leven dat men zelf vormgeeft, maakt de dagelijkse realiteit zeker niet tot een rustgevende aangelegenheid.”²

Maar moeten wij als samenleving deze problematiek wel ter harte nemen? En zo ja, hoe kunnen wij als samenleving deze schade bij onze kinderen als gevolg van scheiding voorkomen?

Deze vragen hebben in Nederland recentelijk het voorwerp uitgemaakt van het Verslag “Scheiden ... en de kinderen dan? Agenda voor actie”.³ Onmiddellijke aanleiding vormt de in 2016 gehouden *Divorce*

Challenge waarbij de burger werd uitgenodigd om oplossingen aan te reiken teneinde vechtscheidingen te doen verminderen of te voorkomen.⁴ Ruim vijfhonderd voorstellen werden ingediend. Daarnaast publiceerde de Raad voor de Rechtspraak het visiedocument ‘(echt)scheiding ouders met kinderen’.⁵ Een expertpanel koos vervolgens vijf koplopers die verder werden ondersteund bij de uitwerking van hun plannen. Bij het voorstel van een van de koplopers, *The Hague Institute for Innovation of Law (HiIL)*⁶, beval het expertpanel aan om een verkenningscommissie in te stellen met als taak te onderzoeken welke elementen uit het voorstel nadere uitwerking verdienen. Tijdens dit verkenningsproces werden gesprekken gevoerd met meerdere actoren uit het veld, zoals de magistratuur, advocatuur, Raad voor de Kinderbescherming, Raad voor Rechtsbijstand, VNG, gemeenten en kennisinstituten op het terrein van de jeugdhulp en jeugdgezondheidszorg. Voormalig minister van Jeugd en Welzijn André Rouvoet kreeg vervolgens de opdracht om concrete oplossingsrichtingen en actielijnen te formuleren die de schade bij kinderen als gevolg van een scheiding kunnen voorkomen en hiertoe het Platform Scheiden zonder Schade in te richten waarin de belangrijkste (uitvoerings)organisaties vertegenwoordigd zijn.⁷ Het bovenvermelde verslag vormt de vrucht van deze werkzaamheden.

Het verslag is op menig punt inspirerend én leerrijk. **Uiteraard staat het buiten kijf dat de samenleving deze problematiek ter harte moet nemen.** We hebben het over onze kinderen, onze rijkdom én ons groot geluk. En neen, schade wordt niet voorkomen door te pogen scheidingen te voorkomen. **Het vele scheiden is nu eenmaal het gevolg van de (vreselijke?) installatie van de wegwerpcultuur in ons relationele leven: “Het dragen van iemand – ook al is dat tijdelijk – die niet meer evenveel aan óns leven toevoegt als wij aan dat van hem/haar wordt een uitzichtloze situatie die we niet meer willen (kunnen?) onderhouden”.**⁸ Bovendien – ook deze realiteit mag niet miskend worden – hebben

1. *Leave A Light On* uit *Dear Me, Look Up* van *Marble Sounds*.

2. D. DE WACHTER, *Borderline Times. Het einde van de normaliteit*, Leuven, Lannoo Campus, 2012, p. 64.

3. www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/02/22/rapport-scheiden...-en-de-kinderen-dan.

4. Overigens een prachtig voorbeeld van *citizen science*, ook nog burgerwetenschap genoemd.

5. www.rechtspraak.nl/Uitspraken-en-nieuws/Themas/Vechtscheidingen/Paginas/Visiedocument-Rechtspraak-over-echtscheidingen.aspx.

6. [www.hiil.org/data/sites/default/files/Rechtspraak%20in%20plaats%20van%20rechtsstrijd%20bij%20scheiding%20oversie%209%20\(April%202017\).pdf](http://www.hiil.org/data/sites/default/files/Rechtspraak%20in%20plaats%20van%20rechtsstrijd%20bij%20scheiding%20oversie%209%20(April%202017).pdf).

7. www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2017/09/14/vervolg-divorce-challenge.

8. D. DE WACHTER, *Borderline Times. Het einde van de normaliteit*, Leuven, Lannoo Campus, 2012, 64.

kinderen er in bepaalde gevallen ook belang bij dat hun ouders niet langer bij elkaar blijven.⁹

De in het verslag voorgestelde oplossingsrichtingen en actielijnen zijn innovatief omdat eerst en vooral de nadruk wordt gelegd op een **samenspel van acties en dit over alle verschillende fases in een scheidingsproces heen. Het betreft aldus niet een of/of-verhaal maar een en/en-verhaal. Zo worden de volgende fases met specifieke actielijnen onderscheiden: fase (0) vóór de relatie: bv. het inlassen van een vak relatievorming in het schoolcurriculum; fase (1) begin ouderschap: bv. het beschikbaar maken van ouderschapsgym en het stimuleren van het sluiten van een geboorteccontract en afleggen van een ouderschapsbelofte; fase (2) relatieproblemen: bv. het vergroten van (financiële) toegankelijkheid van relatietherapie en de organisatie van een steunfiguur voor het kind; fase (3) uit elkaar: bv. het inrichten van een scheidingsloket bij de gemeente; fase (4) rechtsgang: bv. het uitwerken van een alternatieve procedure voor de rechter waarbij o.a. afstand wordt genomen van verzoek en verweer en in de plaats hiervan een gezamenlijk processtuk wordt aangewend; fase (5) na de scheiding: bv. creatie van terugkom-momenten. Verder worden ook een aantal algemene, voor alle fases relevante actielijnen voorgesteld, zoals de noodzaak van **publieke bewustwording van het risico van schade bij kinderen als gevolg van scheiding alsook van de noodzaak van professionele bewustwording en vorming.** Daarnaast zijn de voorgestelde oplossingsrichtingen en actielijnen ook**

innovatief omdat het slaan van de brug tussen zorg en recht wordt benadrukt. Meer bepaald, zo kan in het verslag worden gelezen, moet er veel meer een verbinding worden gelegd tussen de juridische afhandeling van de scheiding en de hulp en ondersteuning die in individuele gevallen worden verleend.¹⁰

Het lezen van het verslag enthousiasmeert. **Waar wachten wij eigenlijk op om een soortgelijk initiatief in België te organiseren?** Uiteraard werden reeds heel wat voorstellen ook bij ons geformuleerd. Heel wat organisaties hebben ook specifieke methodes ontwikkeld teneinde schade bij kinderen zoveel als mogelijk te voorkomen.¹¹ Het spijtige van het verhaal is evenwel dat hierbij niet alleen het globale overzicht, maar ook de fundamentele meerwaarde en kracht van de geïntegreerde aanpak verloren is gegaan. Ook bij ons is het aangewezen om de brug tussen zorg en recht te slaan en om de huidige gerechtelijke procedure te herformuleren.

Laten we ons dus verenigen. Laten we onze krachten bundelen zodat we tot dit overzicht kunnen komen van waaruit we vervolgens gezamenlijk concrete voorstellen uittekenen en omzetten in werkelijkheid. Laten we hemel en aarde bewegen. Samen. Wij zijn het onze kinderen meer dan ooit verschuldigd. *I should impress but nevertheless I cannot change night into day. So sure I can leave a light on. Leave a light on for you.*¹²

9. Zie ook Verslag Rouvoet, 3.

10. Zie ook Verslag Rouvoet, 22.

11. Zie hierover o.a. E. LANCKSWEERDT, "Bemiddeling en op bemiddeling gebaseerde aanpak van conflicten bij scheiding: het belang van het kind voorop", *T. Not.* 2015, 470-490.

12. Uit *Leave A Light On* van *Marble Sounds*.

